

DISCURS D'ACCEPTACIÓ DEL TÍTOL DE DOCTOR HONORIS CAUSA

WILLIAM LABOV

5 de juny del 2012
Auditori del campus de Poblenou
UNIVERSITAT POMPEU FABRA

En resposta a l'honor que m'han retut avui, m'agradaria explicar per què estic especialment agraït de rebre el títol de doctor honoris causa per la Universitat Pompeu Fabra. Crec que puc parlar per tots els lingüistes en reconèixer el gran èxit que s'ha assolit aquí en menys de quatre dècades en la recuperació per a la llengua catalana del lloc que legítimament li correspon com a mitjà d'expressió pública a Catalunya. Quan em vaig endinsar en el camp de la lingüística, l'any 1961, el català era una llengua desafavorida, i els catalanoparlants no tenien veu pública. I si bé aquesta situació ja fa temps que s'ha corregit, l'impacte de la recuperació de la llengua catalana encara ressona entre els lingüistes d'arreu del món.

Els lingüistes també són conscients que una de les grans universitats del món duu el nom d'un dels membres de la nostra disciplina. M'agrada creure que a Pompeu Fabra li hauria semblat bé aquest guardó. Sens dubte, li hauria interessat saber que el meu treball en lingüística va ser precedit per uns quants anys en què vaig treballar com a químic industrial, un paral·lelisme sorprenent amb la seva pròpia carrera. Potser la seva resposta a la pregunta "Què té a veure l'una amb l'altra?" no era tan diferent de la que vaig haver de donar jo mateix. En un article sobre "Com em vaig endinsar en la lingüística i què en vaig treure," deia que un dels beneficis

que havia obtingut d'aquella feina és la ferma creença en l'existència del món real. I crec que els esforços inicials de Pompeu Fabra per reformar l'ortografia catalana també es van inspirar en aquesta creença.

El meu treball s'ha centrat en els desenvolupaments lingüístics a l'Amèrica del Nord. Tot i que aquests indrets són geogràficament llunyans de Catalunya, les tècniques que vaig introduir han estat útils per als lingüistes d'arreu que volen construir la seva ciència sobre l'observació dels usos lingüístics quotidians. Quan ho fan, entrant a casa dels parlants de la llengua, establint una interacció amb ells, enregistrant les seves veus, troben que s'han beneficiat, professionalment i personalment, de les dades que han recollit. I en fer-ho contreen una obligació potencial de retornar part d'aquest benefici a aquella comunitat. En el decurs del meu treball amb la comunitat afroamericana, he tingut ocasió de formular això com un dels "principis d'objectivitat i de compromís en la ciència lingüística".

Principi del deute contret: un investigador que ha obtingut dades lingüístiques de membres d'una comunitat de parla té l'obligació de posar aquest coneixement a disposició de la comunitat quan aquesta el necessita.

El cas concret que em va dur a aquesta formulació va ser el judici sobre l'anglès de la comunitat negra que va tenir lloc a Ann Arbor, a Michigan. Un grup de mares d'infants afroamericans havien demandat la direcció de l'escola i l'estat de Michigan perquè aquests no havien aconseguit ensenyar els seus infants a llegir, per culpa de no haver tingut en compte les diferències lingüístiques existents entre la llengua familiar dels infants i l'anglès de l'aula. Jo vaig testificar en aquell judici, basant-me en el meu treball entre els joves afroamericans a Harlem, a la ciutat de Nova York, i també en recerques posteriors dutes a terme a Filadèlfia. En el meu treball "The logic of nonstandard English" presentava evidències de la legitimitat de l'anglès afroamericà, i en aquest i en molts altres treballs posteriors he aconseguit que s'escoltessin les veus dels desafavorits la llengua dels quals ha estat considerada inferior.

L'objectiu general dels lingüistes és sempre el mateix: donar veu pública als parlants de la llengua que estudien per tal que el conjunt de la societat escolti el seu punt de vista. Això es fa extensiu a l'estudi de les llengües amenaçades i als programes de suport a l'educació bilingüe. En una recerca amb infants bilingües espanyol/anglès duta a terme en diverses ciutats dels Estats Units, hem demostrat que els infants que van aprendre a llegir primer en espanyol eren més capaços d'utilitzar els principis alfabètics en aprendre posteriorment a llegir en anglès. Aquesta recerca proporciona suport addicional a l'evidència de molts països d'arreu del món: l'educació bilingüe proporciona un enriquiment lingüístic als estudiants sense desmerèixer el seu aprenentatge d'altres assignatures acadèmiques.

Més generalment, els mètodes que vaig introduir per a l'estudi de la parla quotidiana han estat àmpliament reconeguts com un enfocament "variacionista" de la lingüística. Quan enregistrem i examinem acuradament la nostra pròpia parla, o la dels altres, hi trobem un ric ventall de "variables lingüístiques", que en termes de la semàntica de les condicions de veritat es defineixen com maneres alternatives de dir "la mateixa cosa". L'estudi dels factors condicionants –els factors que determinen quines variants s'utilitzen en un moment i en un lloc determinats– ha comportat un major reconeixement de la motivació social de la variació i de la diversitat lingüística, que, en aquest sentit, serveixen per defensar-nos a tots plegats de l'afirmació dels gramàtics prescriptius segons la qual només hi ha una manera correcta de parlar. La variació natural que es troba en la parla col·loquial s'atribuïa tradicionalment a la indolència i a la ignorància, i el procés continu de canvi lingüístic que trobem en totes les comunitats es condemnava com una ofensa moral contra l'ús apropiat de la llengua. Actualment els lingüistes reconeixen que la variació reflecteix una "heterogeneïtat ordenada" en la comunitat de parla en el seu conjunt. L'anàlisi matemàtica d'aquesta conducta variable ens ha mostrat de quina manera els parlants estableixen una identitat local o nacional, i com defineixen i redefeixen la distància social que hi ha entre ells i els qui els escolten. Aquest estudi directe de la parla quotidiana revela un ric torrent d'informació social que se superposa a l'altre torrent d'informació, el que té a veure amb els moments, els llocs i els estats de les coses.

L'estudi de la parla quotidiana competeix fins a cert punt amb l'estudi de les nostres intuïcions sobre la llengua. La manera més ràpida i eficient d'aprendre sobre la llengua és fer-nos a nosaltres mateixos preguntes sobre la llengua mateixa: Ho puc dir, això? Ho puc dir, allò? Però quan enregistrem el que la gent diu realment, hi trobem algunes diferències sorprenents. Aquestes diferències no són ni generals ni omnipresents, però cada vegada que es produeixen ens enfrontem a la pregunta central: per què ens comportem de manera diferent de com *ensem* que ens hauríem de comportar? Aquesta pregunta sorgeix *sempre* que la llengua canvia: les nostres intuïcions reflectiran el passat, mentre que la realitat del present se'ns escapa.

Per tant, l'estudi de la variació ens diu més coses sobre nosaltres mateixos. Ens proporciona una visió acurada de com som com a éssers humans, i també com a parlants de la llengua. Aquesta és l'empresa en la qual fa unes cinc dècades que estic compromès, i els agraeixo el seu reconeixement envers l'interès i el valor d'aquesta empresa.